

Sygn. akt I ACa 1569/04

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 marca 2005 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Tkocz
Sędziowie :	SA Urszula Bożalkińska SO del. Rafał Dzyr (spr.)
Protokolant :	Katarzyna Lenczowska

po rozpoznaniu w dniu 17 marca 2005 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. R. i R. G.

przeciwko A. G.

o ochronę praw autorskich

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 23 marca 2004 r., sygn. akt II C 690/03

1) oddala apelację;

2) zasądza od powoda J. R. na rzecz pozwanego kwotę 1.170 (jeden tysiąc sto siedemdziesiąt) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

3) zasądza od powoda R. G. na rzecz pozwanego kwotę 1.170 (jeden tysiąc sto siedemdziesiąt) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

Sygn. akt I ACa 1569/04

UZASADNIENIE

Powodowie J. R. i R. G. we wspólnym pozwie skierowanym przeciwko A. G. wnieśli o:

1. nakazanie pozwanemu zaprzestania naruszeń prawa autorskich R. G. przez zaniechanie wykorzystania w książce „(...)” materiałów fotograficznych i graficznych, stanowiących utwór – zbiór funkcjonalny, tematyczny i koncepcyjny autorstwa R. G. do czasu uzyskania zgody na takie wykorzystanie jego utworu;
2. nakazanie pozwanemu zaprzestania naruszeń praw wydawcy J. R., E. K., P. K. – wspólników Wydawnictwa (...) S.C. przez zaniechanie publikacji książki „(...)” do czasu uzyskania zgody na korzystanie z praw wydawcy;
3. zobowiązanie pozwanego do odwrócenia skutków naruszenia praw autorskich R. G. oraz praw wydawcy J. R., E. K., P. K. – wspólników Wydawnictwa (...). - (...) S.C. przez złożenie oświadczenia następującej treści: „ A. G. prowadzący wydawnictwo (...) w K. przyznaje, że tworząc i publikując książkę „(...)”, wydanej w cyklu Encyklopedia (...) F. przez wydawnictwo (...), świadomie i w bezprawny sposób naruszył prawa autorskie pana R. G. oraz prawa wydawcy, wspólników (...) S.C., wynikające ze stworzenia i opublikowania albumu „ (...) Piłkarze (...) 1911-2001”. A. G. prowadzący wydawnictwo (...) przeprasza pana R. G. i wspólników wydawnictwa (...) S.C. za swoje naganne postępowanie i zobowiązuje się na przyszłość do przestrzegania porządku prawnego w zakresie poszanowania praw autorskich.” i poprzez opublikowanie tego oświadczenia na własny koszt w tygodniku (...) na stronie 5, przy czym w układzie graficznym strony oświadczenie ma stanowić prostokąt równy 1/3 powierzchni strony, a to w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się wyroku;
4. zezwolenie powodom w trybie art. 480 k.p.c. na opublikowanie oświadczenia, o którym mowa w pkt 3 pozwu na koszt pozwanego w przypadku uchylenia się przez niego od wykonania orzeczenia,
5. zasądzenie od pozwanego na rzecz R. G. kwoty 5000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 lipca 2003 r. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;
6. zasądzenie od pozwanego na rzecz R. G. kwoty 5000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 lipca 2003 r. tytułem trzykrotności wynagrodzenia za korzystanie z jego praw autorskich;
7. zasądzenie od pozwanego na rzecz J. R., E. K., P. K. – wspólników Wydawnictwa (...) S.C. kwoty 5000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 lipca 2003 r. tytułem trzykrotności wynagrodzenia za korzystanie z ich praw wydawcy;
8. zasądzenie od pozwanego na rzecz J. R., E. K., P. K. – wspólników Wydawnictwa (...) S.C. kwoty 5000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 lipca 2003 r. tytułem odszkodowania za naruszenie ich praw wydawcy;
9. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania.

Powodowie zarzucili pozwanemu, że wykorzystał bez ich zgody w swojej książce zatytułowanej „(...)” (zwanej dalej „książką pozwanego”), wydanej w cyklu Encyklopedia (...) F. przez wydawnictwo (...) w 2003 w K., kilkadziesiąt zdjęć wchodzących w skład zbioru fotografii R. G.. Poszczególne fotografie są dziełem różnych osób i nie korzystają z ochrony prawa autorskiego. Z ochrony takiej korzysta zbiór tych zdjęć, stworzony przez powoda. Wybór zdjęć z tego zbioru został opublikowany w albumie R. G. „ (...) Piłkarze (...) 1911-2001” (zwanego dalej „albumem powoda”), wydanym w 2001 r. przez Wydawnictwo (...) S.C. w W..

Do pozwu zostały dołączone kserokopie zdjęć i rysunków, które znalazły się w albumie powoda i w książce pozwanego. Na rozprawie w dniu 9 marca 2004 r. powód R. G. oświadczył, że pracownik firmy wydawniczej J. K. (1) przekazał pozwanemu płytę (...) ze zdjęciami ze zbioru powoda, z której pozwany skopiował około 20 zdjęć. Pozostałe pozwany skopiował bezpośrednio z albumu powoda. Zdjęcie cegiełki o nr (...) mogło pochodzić jedynie z albumu, ponieważ cegiełka ta znajduje się w posiadaniu powoda. Powód przedłożył zestawienie (k. 118) zdjęć i rysunków, które znalazły się zarówno w albumie powoda, jak i książce pozwanego.

Powództwo zostało oparte na przepisach art. 78 i 79 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t. j. Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.). Ponieważ każde ze zdjęć R. G. było przedmiotem prawa

wspólników wydawnictwa (...)” S.C., wydawcy temu przysługuje na mocy art. 99³ związku z art. 99¹ prawa autorskiego prawo do wyłącznego rozporządzania i korzystania z utworu na wszelkich polach eksploatacji utworu.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Pozwany oświadczył, że uzyskał zgodę dysponentów fotografii na ich publikację za wyjątkiem przypadków, gdy nie zdołał dotrzeć do takich osób. Wskazał na różnice pomiędzy obu utworami ze względu na układ, chronologię, sposób ekspozycji, dobór i indywidualny skład zbiorów w obu publikacjach.

Pozwany wskazał na brak możliwości zastosowania w niniejszej sprawie art. 99¹ pr. aut., ponieważ utwory były już wcześniej publicznie udostępniane. Zastosowanie tego przepisu prowadziłoby do braku legitymacji czynnej po stronie autora, czyli R. G..

Pozwany stwierdził, że jego książka ma charakter encyklopedii. W związku z tym pozwany na mocy art. 33 pkt 3 pr. aut. był uprawniony do rozpowszechniania fotografii.

Pozwany zaprzeczył, aby zbiór fotografii powoda miał charakter twórczy i podkreślił, że kwestia ta nie została przez powodów udowodniona.

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 23 marca 2004 r. sygn. akt II C 690/03 oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód R. G. w ciągu kilku lat zgromadził zdjęcia dotyczące sylwetek piłkarzy Klubu Sportowego (...), którzy grali w tym Klubie w ciągu jego 90-letniej historii. Powód korzystał z różnych archiwów, płacąc za możliwość skorzystania i skopiowania archiwaliów. Niektóre zdjęcia i materiały znajdowały się w wyłącznym posiadaniu powoda. Należały do nich: cegiełka na awans do pierwszej ligi nr (...) (str. 130 albumu) oraz zdjęcie z 1927 r. (str. 57 albumu). Część zdjęć pochodziła ze zbiorów prywatnych. Powód pod każdym zdjęciem zamieszczał informację o jego pochodzeniu. Część dokumentacji graficznej i fotograficznej z tego zbioru została wykorzystana w albumie autorstwa R. G., zatytułowanego „(...) Piłkarze (...) 1911-2001”. Album został wydany w 2001 r. w W. przez Wydawnictwo (...), E. K. i P. K.. Te zdjęcia, które zamieszczono w albumie powoda, a które wcześniej zostały zgromadzone w niepublikowanym pamiątkowym albumie klubowym „Pamięci (...)”, pochodzącym z 1925 r., zostały zapisane na płycie (...). Płyta ta znalazła się w posiadaniu (...) wydawnictwa (...), który udostępnił ją pozwanemu A. G.. Pozwany pracując nad własną książką o podobnej tematyce uzyskał zgodę prezesa (...) J. P. na skorzystanie ze zdjęć zawartych w albumie z 1925 r. Ostatecznie pozwany nie dokonał samodzielnego wyboru i nie skopiował zdjęć z albumu z 1925 r. tylko wykorzystał około 20 zdjęć z płyty (...), która dostał od J. K. (2). Zdjęcia te wykorzystał w swojej książce zatytułowanej „(...)”, wydanej w cyklu Encyklopedia (...) F. przez wydawnictwo (...) w 2003 w K.. Pod zdjęciami zamieścił adnotację, że zdjęcia pochodzą z albumu z 1925 r. Sposób prezentacji zdjęć i treść w albumie powoda i książce pozwanego jest różny. Uszeregowanie tych zdjęć jest odmienne.

Stan faktyczny sprawy został ustalony w oparciu o treść albumu i książki oraz zeznania stron, które zostały uznane za wiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, że powód R. G. gromadząc fotografie z różnych źródeł i umieszczając je w określonym układzie w swojej książce stworzył zbiór, będący utworem w rozumieniu art. 1 ust. 1 i 2 pkt 3 oraz art. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t. j. Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.).

Powodowie w pozwie domagali się ochrony całego zbioru zdjęć wybranych i zgromadzonych przez powoda w jego albumie. Powodom nie przysługiwały prawa autorskie do poszczególnych zdjęć i nie domagali się oni ochrony prawa do konkretnych zdjęć. Porównując zbiory fotografii z albumu powoda i książki pozwanego Sąd Okręgowy uznał, że oba zbiory nie są tożsame. Każdy z tych zbiorów stanowi samodzielny utwór i korzysta z własnej ochrony przewidzianej

przez art. 3 pr. aut. Pozwany korzystając ze zdjęć wybranych przez powoda, ułożył je w swojej książce w odmiernej kolejności. Nie skopiował również wszystkich zdjęć wybranych przez powoda. W tej sytuacji pozwany nie naruszył praw autorskich, powoda R. G. i praw wydawcy - współników wydawnictwa (...) Spółki Cywilnej, w imieniu których w sprawie jako powód występował J. R.. Z braku przesłanek z art. 78 i 79 pr. aut. Sąd Okręgowy oddalił powództwo.

O kosztach postępowania orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Postanowieniem z dnia 23 lipca 2004 r. sygn. akt II C 690/03 Sąd Okręgowy w Katowicach ustalił wpis ostateczny od roszczenia niemajątkowego w wysokości 1100 zł stwierdzając, że został on w całości pokryty wpisem tymczasowym.

Powodowie w apelacji wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Ponadto wnieśli o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Powodowie zarzucili błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia przez uznanie, że pozwany skorzystał z albumu z 1925 r. i poprzez pominięcie faktu wykorzystania przez pozwanego części utworu powoda, stworzonego na skutek twórczej selekcji obszernej dokumentacji historii K.S. P..

Skarżący zarzucili nierozpoznanie istoty sprawy, która nie sprowadzała się do różnic i podobieństw obu publikacji lecz do bezspornego wykorzystania przez pozwanego bez zgody powodów części jego utworu – zbioru zdjęć postaci związanych z (...).

Powodowie zarzucili naruszenie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 6 k.c. przez uznanie za prawdziwe twierdzeń pozwanego o wyrażeniu zgody przez J. P. honorowego prezesa (...) na udostępnienie albumu z 1925 r., historii albumu, który wbrew twierdzeniom powoda nie powstał w związku z 10-leciem istnieniem (...), ponieważ Klub został założony w 1911 r. Ponadto powodowie zarzucili naruszenie art. 224 § 1 k.p.c. przez nieudzielanie głosu stronom przed zamknięciem rozprawy.

Powodowie zarzucili naruszenie prawa materialnego, tj. art. 3 w zw. z art. 16 i 17 pr. aut. przez przyjęcie, że ochronie podlega tylko cały zbiór oraz art. 3 w zw. z art. 1 ust. 1 pr. aut. przez uznanie, że ochronie podlega część utworu w postaci zbioru zdjęć na nośniku (...), a nie podlega ochronie ta sama część utworu w albumie powoda.

Powodowie wskazali, że zbiór autorstwa powoda ma twórczy charakter z uwagi na przyjęty nim dobór materiałów.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Z uwagi na sprzeczne oświadczenia powoda R. G. i pełnomocnika powodów Sąd Apelacyjny zobowiązał pełnomocnika powodów do wskazania utworu artystycznego, podlegającego ochronie w niniejszym procesie.

Powodowie w piśmie z dnia 28.01.2005 r. oświadczyli, że przedmiotem postępowania jest utwór w postaci zbioru zdjęć postaci i zdarzeń związanych z Klubem (drużyną piłkarską) (...). Zbiór ten składał się z 340 zdjęć, które powodowie zobowiązali się przedłożyć w terminie 14 dni. Powodowie nie przedstawili zbioru.

Pozwany podtrzymał swoje stanowisko i zarzucił m.in., że powodowie w postępowaniu apelacyjnym zmienili powództwo, co było niedopuszczalne w świetle art. 383 k.p.c.

Na rozprawie w dniu 17.03.2005 r. Sąd Apelacyjny oddalił wniosek pełnomocnika powodów o odroczenie rozprawy, uznając, że nie zachodziły przesłanki z art. 214 k.p.c. Aczkolwiek Sąd nie posiada wpływu na organizację pracy adwokatury, to niego należało dokonanie oceny, czy niemożność znalezienia w ciągu 6 dni substytutu stanowiła okoliczność, która mogła zostać uznana za przeszkodę, której nie sposób było przezwyciężyć. Krótkotrwałe wstrzymanie się ze świadczeniem pracy z powodu choroby nie stanowiło okoliczności nadzwyczajnej, której nie można było przewidzieć. Prawidłowo zorganizowana kancelaria profesjonalnego pełnomocnika powinna być przygotowana na tego typu wypadki losowe. Adwokat P. B. i jego pracownicy od 11.03.2005 r. do dnia rozprawy miał wystarczająco

dużo czasu i możliwości, aby zapewnić substytucję. Instytucja substytucji, przewidziana w art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zm.), została wprowadzona w celu zapobiegania odraczaniu rozpraw z przyczyn leżących po stronie adwokata i zapewnienia właściwej reprezentacji stron przed sądem. Odpowiedzialność za niezastosowanie tego instrumentu prawnego obciąża pełnomocnika powodów. Mając to na uwadze Sąd Apelacyjny uznał wniosek o odroczenie rozprawy za nieuzasadniony.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, ponieważ wyrok Sądu Okręgowego odpowiadał prawu, aczkolwiek z innych przyczyn niż wskazanych przez niego w uzasadnieniu.

Sąd Okręgowy nie mógł naruszyć art. 232 i 233 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zeznań pozwanego, ponieważ w sprawie nie został przeprowadzony dowód z przesłuchania stron. Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 9 marca 2004 r. pominął ten dowód. Strony zostały przesłuchane jedynie informacyjnie w trybie art. 212 k.p.c. Sąd pierwszej instancji naruszył jednak art. 6 k.c. Ciężar udowodnienia faktu udzielenia przez J. P. pozwanemu zgody na skorzystanie z albumu z 1925 r. obciążał pozwanego, ponieważ on z tej zgody wywodził korzystne dla siebie skutki prawne. Pozwany nie wniósł o przeprowadzenie żadnego dowodu na tą okoliczność. Sąd Okręgowy oddalając wniosek powoda o dowód ze świadka J. P. na okoliczność, że pozwany nie otrzymał takiej zgody, nie mógł poczynić odmiennych ustaleń. Uchybienie to nie miało ostatecznie wpływu na wynik postępowania.

Nieudzielanie głosu pełnomocnikom stron przed zamknięciem rozprawy stanowiło naruszenie art. 224 § 1 k.c. Naruszenie to nie mogło jednak prowadzić do uchylenia wyroku, ponieważ argumenty, które miały wtedy zostać przytoczone, a zostały powołane w apelacji, wynikały z wcześniejszych oświadczeń stron.

Zasadniczym problemem w sprawie była kwestia przedmiotu ochrony. Pełnomocnik powodów stwierdził, że przedmiotem sprawy jest zbiór funkcjonalny, tematyczny i koncepcyjny autorstwa R. G., składający się z materiałów fotograficznych i graficznych, wykorzystanych w albumie powoda. Na rozprawie dniu 9 marca 2004 r. powód oświadczył, że domaga się ochrony praw autorskich do albumu, który wydał, a nie płyty (...). W apelacji pełnomocnik powodów stwierdził: „Okoliczność, że zbiór powoda był utrwalony w albumie „ (...) Piłkarze (...) 1911-2001” oraz na płycie (...) nie ma znaczenia dla ochrony wg przepisów prawa autorskiego. Przedmiotem sporu nie była całość publikacji, ale porównanie zbiorów grafik i fotografii tam zawartych.” W dalszej części apelacji podniósł, że: „ Utrwalenie utworu w książce nie ma znaczenia dla udzielenia ochrony utworowi powoda, albowiem przedmiotem ochrony nie jest wyłącznie książka powoda „ (...) Piłkarze (...) 1911-2001”, ale zbiór archiwalnych zdjęć postaci związanych z (...)” Rozbieżności te spowodował, że na żądanie Sądu Apelacyjnego powodowie ostatecznie oświadczyli się w tej sprawie, stwierdzając, że przedmiotem ochrony jest utwór w postaci zdjęć postaci i zdarzeń związanych z Klubem (...), składający się z 340 zdjęć.

Powodowie precyzując swoje stanowisko nie naruszyli art. 383 k.p.c., gdyż od początku procesu domagali się ochrony tego utworu. Z powodu nieprecyzyjnego sformułowania istniały jedynie wątpliwości interpretacyjne.

Tak uzasadnione powództwo nie mogło zostać uwzględnione, ponieważ powodowie nie wykazali, że opisany przez nich zbiór stanowi utwór w rozumieniu art. 1 ust. 1 i art. 3 prawa autorskiego. Wbrew stanowisku Sądu pierwszej instancji przedmiotem ochrony prawa autorskiego nie był zbiór zdjęć i rysunków zawartych w albumie powoda lecz zbiór zdjęć i rysunków który w całości nigdy nie został opublikowany. Tylko niektóre zdjęcia i rysunki z tego zbioru zostały zamieszczone w albumie powoda. Powodowie nie okazali całego zbioru w toku postępowania cywilnego. Dopiero w piśmie z dnia 28.01.2005 r. zobowiązali się do przedstawienia w terminie 14 dni zdjęć, składających się na zbiór autorstwa R. G.. Zdjęcia nie zostały przedłożone. W sytuacji, gdy pozwany zaprzeczył, aby zbiór zdjęć i rysunków miał charakter utworu i zarzucił, że zbiór nie został okazany w toku procesu, obowiązkiem powodów było wykazanie, że zbiór taki istnieje oraz, że poprzez przyjęty w nim dobór materiałów, układ lub zestawienie ma charakter utworu. Tymczasem powodowie ograniczyli się do przedłożenia albumu, zaznaczając, że sam album jako utwór nie stanowi w tym postępowania dobra, którego ochrony się domagają. Album powoda zawierał jedynie niektóre ze zdjęć i rysunków składających się na zbiór. Powodowie opisali zatem zbiór poprzez wskazanie jego fragmentów wykorzystanych w

innym utworze. Konsekwencją takiego opisu przedmiotu ochrony było sformułowanie żądania pozwu w sposób uniemożliwiający wydanie orzeczenia, które nadawałoby się do egzekucji. Wyrok nakazujący pozwanemu - zgodnie z żądaniem pozwu - zaprzestania naruszeń praw autorskich do utworu w postaci materiałów fotograficznych i graficznych – zbioru funkcjonalnego, tematycznego i koncepcyjnego autorstwa R. G., byłby niewykonalny z uwagi na brak określenia tego zbioru w sposób umożliwiający jego identyfikację. Nie zaprezentowanie zbioru w sposób umożliwiający jego identyfikację oraz weryfikację pod kątem przesłanek z art. 1 ust. 1 i art. 3 prawa autorskiego stanowiło wystarczającą podstawę do oddalenia powództwa w całości.

Dodatkowo trzeba było zaznaczyć, że pozwany J. R. nie wykazał, aby jemu i pozostałym (...) Spółki Cywilnej (...) przysługiwała legitymacja czynna do wystąpienia z powództwem o ochronę praw autorskich i zapłatę. Uprawnienia powodowego wydawcy nie mogły powstawać na mocy art. 99³ pr. aut. w związku z art. 99¹ pr. aut. Oczywiście było, że przepisy te nie znajdują zastosowania do utworu autorstwa R. G. zatytułowanego „ (...) Piłkarze (...) 1911-2001”. Wydawca nie powołał się na uprawnienia do albumu wynikające z umowy wydawniczej. Prawa autorskie do albumu nie były zresztą przedmiotem postępowania. Powodowy wydawca nie mógł powoływać się na prawa wynikające z opublikowania innego utworu niż album, np. zbioru zdjęć i rysunków, ponieważ - jak to już wyżej wyjaśniono - utwór taki w ogóle nie został przedstawiony w toku postępowania. Ponadto wskazać należało, że przepis art. 99³ w zw. z art. 99¹ pr. aut. stosuje się do utworu, którego czas ochrony już wygasł. Tymczasem wydawca nie zakwestionował praw autora R. G. do jego zbioru. Zdaniem Sądu Apelacyjnego oparcie przez J. R. powództwa na wyżej powołanych przepisach i wytoczenie go wspólnie z autorem zbioru, od początku wskazywało na brak legitymacji czynnej wydawcy, stanowiąc dodatkową podstawę oddalenia powództwa w stosunku do niego.

W tym stanie rzeczy należało orzec jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99 i art. 108 § 1 k.p.c.